

Az okok és az okozatok

Pár kérdés egy interjúhoz

VISSZHANG - LV. évfolyam 12. szám, 2011. március 25.

Aktívabb együttműködés a zsidó közösségekkel címmel hosszabb interjút adott a *kormany.hu* ismeretlen újságírójának Gál András Levente, a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium közigazgatási államtitkára. A holokauszttal, illetve a restitúcióval kapcsolatban az államtitkár az alábbiakat mondta: „Jeleztem a HDKE képviselőjének, hogy át kell értékelni a kiállítás [*a Páva utcai kiállítás - Gy. P.*] egy részét, mivel az úgy épül fel, hogy a különböző bevonulásokat mutatja, ami egy teljesen más jellegű dolog. Más, mivel nincs ok-okozati összefüggésben az, hogy a magyarok a vidékek visszatérnek Magyarországhoz, és oda Horthy Miklós kormányzó és a magyar hadsereg bevonul, azzal, hogy később menetben hajtották az embereket a halálba. Mindez olyan történelmi csúsztatás, amely felesleges feszültségeket kelt. Külön történelmi értékelés tárgya, hogy az első vagy a második bécsi döntés mennyire volt méltányos, mennyire volt okszerű és mennyire volt helyes korrekciója a trianoni békediktátumnak. Meg lehet nézni, hogy Márai Sándor hogyan ír ezekről az eseményekről például az »Ajándék a végzettől« című kötetében, és meg lehet nézni azt is, hogyan emlékezik meg a Holokausztról, amit úgy aposztrofál: az aljasság, az irigység és a birtoklási vágy hajtotta. Sajnos a jó módú zsidó polgárság javait kívánta meg számos olyan ember, aki az aljasság irányába terelte a jogképességétől megfosztott Magyarországot. Jogképességétől megfosztott, hiszen 1944. március 19-én a német csapatok által kikiáltott bábkormány vette át a hatalmat.”

Mindezzel kapcsolatban - szoros összefüggésben azzal a meggyőződéssel, hogy történetietlennek, tudománytalannak és veszélyesnek tartom a monokauzális elméleteket - felmerül egy-két kérdés. Nem tudom, hogy ok-okozati összefüggésről van-e szó, de történelmi összefüggésekről bizonyosan. Ha bécsi döntésekkel nem csatolják vissza a magyarok területét, akkor nem azok a magyar zsidótörvények vonatkoztak volna az erdélyi magyar zsidóságra sem, akik ennek eredményeként az állampolgársággal együtt - s egyben azonnal - a nemzetből történő kirekesztésüket is elnyerték. Ezeket a törvényeket Horthy Miklós „jogképessége” alatt hozták meg. Teleki Pál például személyes meggyőződését követte, amikor a második zsidótörvényt benyújtotta a parlamentnek. Ezek a törvények - mondjuk így - a szükséges, de nem elégséges feltételei voltak annak, hogy Eichmann és kommandója úgy szállíthassa el a magyar zsidóságot, ahogy akarta. Azaz, ha a kiállítás szoros összefüggéseket lát a bevonulás ténye és a magyar zsidóság sorsa között, akkor szó sincs csúsztatásról, mint arra az államtitkár utal. Talán érdemes lett volna Gál András Leventének 2010-ben felkeresnie az OSA Észak-Erdély visszacsatolásáról szóló kiállítását, ahol többek között láthatta volna azt az 1940-ben készült színes fényképet, amelyen egy kipát és öltönyt, nyakkendőt viselő szakállas magyar zsidó, minden bizonnyal rabbi, beszédet mondott az egybegyűlt ünneplő tömeg előtt. (A várost nem sikerült azonosítani.) A háttérben egy magyar és egy birodalmi német zászló - ott lobog a horogkereszt bizony a magyar ünnepen. Egy magyar ember a sok közül, aki örömmel üdvözölte a visszacsatolás tényét, hogy aztán három zsidótörvénytől sújtott, jogfosztott senkiként folytassa rövid életét. Talán a képet látva az államtitkár is azonnal megértette volna, hogy az erdélyi magyar zsidóságnak a Horthy-Magyarország azonnali szenvedést és fájdalmat okozott, megalázó csalódást, amely szorosan hozzátartozott ahhoz, ami 1944-ben velük is történt. Nem tudjuk, milyen az ok-okozati lánc, de talán azt is érdemes megjegyezni, hogy Dél-Erdélyben a zsidó származású magyarok közül jóval többen éltek túl a vészkorszakot, mint Északon. Azaz a kiállítás teljesen korrekt. Ami mondata másik részének - „felesleges feszültségeket kelt” - utalását inkább nem értem. Végül még egy kérdés. Nem tudom, hogy egy közigazgatási államtitkár feladatkörébe tartozik-e, hogy a holokauszt-kiállítás ártértékelésével kapcsolatos nézeteit a HDKE képviselőjével közölje, de úgy vélem, nem, épp azért, mert

államtitkár. Nem tudok arról, hogy egy magyar köztisztviselőt bárki is felhatalmazott volna arra, hogy a történelmi reprezentáció bonyolult kérdésében egyszerűen utasítsa egy kiállítás rendezőit. Ez épp olyan abszurdum, mint mindaz, amit az államtitkár úr - komoly aggodalmamra - állít. Ha a kormány a zsidó közösségekkel párbeszédre törekszik, amit nyilván minden érintett fél üdvözl, az biztosan nem ezen a módon történhet.